

Öğrenen Öğretmen, “Cahil Hoca” Olabilir mi?

Kevser Yıldırım¹

büütün mümkünlerin kıyısında...

Turgut Uyar

Özet

Bu yazıda, Jacques Rancière'in Cahil Hoca kitabında ortaya koyduğu eğitim yaklaşımı, “öğrenci merkezli eğitim” ve “öğrenmeyi öğrenme” gibi günümüz pedagojik yaklaşımlarının başat kavramlarıyla benzerlikleri açısından değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmenin, belirtilen kavramların farklı yönlerden incelenmesi ve eğitimde eşitlik konusunda disiplinler arası yeni doğrultuların oluşturulması açısından eğitim bilimleri alanına katkı sağlaması umulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Cahil Hoca, eğitim felsefesi, eşitlik, evrensel eğitim, Jacques Rancière, Joseph Jacotot, öğrenen öğretmen

Can The Teacher as a Learner be “The Ignorant Schoolmaster”?

Abstract

In this article, the educational approach that Jacques Rancière put forward in the book of The Ignorant Schoolmaster is evaluated in terms of similarities with the dominant concepts of today's pedagogical approaches such as "student-centered education" and "learning to learn". It is hoped that this evaluation will contribute to the field of educational sciences in terms of analyzing the concepts mentioned from different angles and creating new interdisciplinary directions on equality in education.

Keywords: equality, The Ignorant Schoolmaster, Jacques Rancière, Joseph Jacotot, philosophy of education, teacher as a learner, universal education

¹ Dr., Danışman, YeniDoğu Eğitim Kurumları, editorkevser@hotmail.com. ORCID: 0000-0003-2237-9739

Lisansını tarih, yüksek lisansını eğitim yönetimi ve denetimi, doktorasını eğitim teknolojisi alanında yapmıştır. Farklı kurumlarda öğretmenlik, editörlük, eğitim yöneticiliği gibi görevler yapmış olan Yıldırım, halihazırda YeniDoğu Eğitim Kurumlarında eğitim-araştırma danışmanlığı yapmakta ve eğitim teknolojisi, öğretmen eğitimi, araştırmacı öğretmenlik, çocuklarla araştırma, sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, eğitim araştırmaları felsefesi ve eğitim bilimleri felsefesi alanlarında bağımsız araştırmacı olarak çalışmaya devam etmektedir. Ayrıca, sosyal bilimler ve felsefe okumaları yoluyla, eğitim teorisi ve eğitim felsefesi üzerinde düşünmeye devam etmektedir.

Eleştirel İnceleme

Critical Review

Künye:

Kitabın Adı
Cahil Hoca: Zihinsel Özgürleşme Üstüne Beş Ders.

Yazar(lar)
Jacques Rancière

Çevirmen
Savaş Kılıç

ISBN
978-975-342-966-5

Sayfa Ebatı, Sayısı
13x19,5 cm, 144 s.

Kapak/Kağıt/Renk
Karton Kapak, Kitap Kağıdı, Tek Renk

Baskı Sayısı ve Yılı
1. Baskı, Ekim 2014, İstanbul

Dil
Türkçe

Yayınevi
Metis Yayınları

Başvuru/Submitted
28 Tem/July 2020

Kabul/Accepted
28 Ağü/Aug 2020

Yayın/Published
28 Eyl/Sep 2020

ISSN
2718-0808

Atf/Cite: Yıldırım, K. (2020). Öğrenen öğretmen, "Cahil Hoca" olabilir mi? *Alanyazın*, 1(2), 70-74.

Öğrenen Öğretmen, "Cahil Hoca" Olabilir mi?

Aslen Fransız olan Joseph Jacotot 1818'de sürgünde olduğu Hollanda'da Leuven Üniversitesinde Fransız edebiyatı hocasıdır. Hiç Flamanca bilmemektedir. Derslerini dinlemek isteyen; fakat Fransızca bilmeyen öğrencilere nasıl yardımcı olabileceğini düşünürken imdadına o sırada çift dilli baskısı yapılan Telemak isimli kitap yetişir.

Jacotot, Telemak'ı öğrencilere dağıtır. Anadillerindeki çeviriyle metnin Fransızcasını karşılaştırıp okuyarak anlamaya çalışmalarını ister. Sonuçta Telemak'ı çift dilli baskıdan okumaya çalışan öğrencilerin Fransızca'yı anlama ve öğrenme hızı, başta Jacotot olmak üzere herkesi şaşırtır. İşte "Zihinsel Özgürleşme Üstüne Beş Ders" alt başlığıyla sunulan "Cahil Hoca" kitabının hikâyesi, "insanın bilmediğini de öğretebileceği"ni muştulayan bu deneyle başlar.

"İşte 'Zihinsel Özgürleşme Üstüne Beş Ders' alt başlığıyla sunulan 'Cahil Hoca' kitabının hikâyesi, 'insanın bilmediğini de öğretebileceği'ni muştulayan bu deneyle başlar."

Günümüzde hâkim pedagojik eğilim, eğitimde "öğretmen" in merkezi konumunun değişmesi gerektiği yönündedir. Buna göre, eğitimin öğretmen değil, "öğrenci merkezli" olması ve öğretim yerine kendi kendine "öğrenme" nin esas olması gerekmektedir. Bu gereklilik genellikle bilgiye erişimin kolaylaşmış olması ve bilgideki yığılma ve değişim oranlarının artmış olması ile açıklanmaktadır. Belli bir alanda bile sürekli artan ve değişen bilgiyi kontrol etmek güçleşmiştir. Öğretmenin her şeyi bilmesi mümkün değildir artık. Bu nedenle, öğrenmeyi öğretmek ya da araştırmayı öğretmek temel olmalıdır ki, araştırma temelli eğitim ya da proje temelli eğitim yaklaşımlarının uygulamada yaygınlaşmasında da bu durum etkilidir. Pedagojik anlayıştaki bu değişiklikler, öğretmen yetiştirme alanında da karşılık bulmaktadır. Öğretmenin, "öğrenen öğretmen" olduğu, kendisini böyle görmesi gerektiği çünkü gelinen durum itibarıyla kendisini sürekli geliştirmesi, öğrenmeye açık olması gerektiği düşünülmektedir. "Cahil Hoca" ifadesindeki oksimorona benzer bir durum vardır, "öğrenen öğretmen" ifadesinde de. Benzerlik, sadece öğreticiye verilen isimlerdeki oksimoronda değildir, yaklaşımların kimi özellikleri de birbirine benzemektedir. Örneğin; 'bilmeden kaynaklanan bir hiyerarşi yoktur. Öğrenme basitten karmaşığa doğru sıralı şekilde gitmek zorunda değildir, isteyen kendi sırasına göre öğrenebilir. Öğrenme hocanın açıklamasına dayalı değil, öğrencinin araştırmasına ve ilişkilendirmesine dayalıdır' gibi benzerlikler hatta ortaklıklar vardır, güncel hâkim pedagojik

Jacques Rancière

Le maître ignorant

Cinq leçons sur
l'émancipation intellectuelle

yaklaşımlar ile Cahil Hoca'nın yaklaşımı arasında. Ayrıca, araştırma ve/veya proje temelli eğitim yaklaşımları, konu temelli olmamaları, belli bir müfredata dayalı olmamaları açısından da Cahil Hoca'nın "özgürleştirici" ve "evrensel eğitim"² anlayışına benzemektedir. 19. yüzyılın başlarında Jacotot tarafından yapılan felsefi bir deneyin ve bunun üzerine 20. yy. sonlarında Rancière tarafından inşa edilen yaklaşımın pedagojide ve öğretmen yetiştirmede gelinen bu hali çok önceden öngörebilmiş, daha doğrusu önerebilmiş olması şaşırtıcı gelebilir. Fakat şaşırtıcı bir şey yoktur, "yeryüzünde açıklayan bir hoca olmaksızın, kendi başına bir şey öğrenmemiş kimse yoktur" (Rancière, 2014, s. 22) çünkü.³

Rancière "bilme/bilgi ile iktidar arasındaki ilişki" (Badiou, 2015, s. 146) ve "eşitlik ilkesi" (Rancière, 2014, s. 35) üzerine kafa yormaktadır ve şüphesiz, bilme/bilgi ile iktidar arasındaki ilişkinin en iyi ifade bulduğu yer, hocanın/öğretmenin konumudur. Bilme/bilginin iktidar yaratması durumunda eşitlik⁴ ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle Rancière, "bilen ile bilmeyenin" eşitliği ve "zekâların eşitliği" (Rancière, 2014, s. 46) üzerinde durmakta ve bunları savunmaktadır.⁵ Çünkü Badiou'nun (2015, s. 158), Rancière'in Cahil Hoca düşüncesini özetlerken belirttiği gibi, "bir cahil hocanın otoritesi altında, bilme eşitliği mahal teşkil edebilir." Yine Badiou'nun ifadesine dayanarak eşitlik koşulu altında "cehaletin yeni bir bilmenin doğabileceği nokta"

Jacques Rancière
Cahil Hoca

ZİHİNSEL ÖZGÜRLEŞME ÜSTÜNE BEŞ DERS

metis

- 2 Kılıç (2015), "evrensel eğitim" tamlamasındaki evrensel kavramının, "toplumsal sınıf ayrımı yapmaksızın herkes için eğitim" anlamında olduğunu belirtmektedir.
- 3 Benzerliklere ve ortaklıklara rağmen, Cahil Hoca'nın "evrensel eğitim" anlayışına yönelik -özellikle eğitimin ilk senelerindeki öğrenciler için ya da bazı derslerin öğretimi açısından- uygulamada yeterli olmadığı yönünde bazı eleştiriler de yapılmaktadır (Eleştiriler için bkzn. Hewlett, 2018, s. 122-123). Fakat bu eleştirileri değerlendirirken, "evrensel eğitim" in kurumsal ve toplumsal bir program önermediğini, bireysel düşünme ve uygulamaya, insanın kendi kendisini eğiterek özgürleşmesine yönelik bir yaklaşım olduğunu hatırlamak yerinde olacaktır. Ayrıca eleştirilerin, uygulamanın sonuçlarıyla ilgili deneyim, gözlem ve araştırmalara değil; uygulama önerisi üzerine yapılan tartışma ve varsayılara dayalı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Son olarak; benzer eleştirilerin uygulamadaki pedagojik yaklaşımlar için de geçerli olduğunun farkında olunmalıdır.
- 4 Rancière'e göre "eşitlik ulaşılabilecek hedef değil, bir hareket noktası, her türlü koşulda savunulması gereken bir varsayımdır." (age, s. 135).
- 5 "Zekâların eşitliği" nin, Cahil Hoca'nın en fazla tartışılan önermesi olduğu söylenebilir. Rancière, zekâ ile "zihinsel tezahürlerin eşitsizliği" nin (age, s. 54) birbirine karıştırıldığını; aslında zekânın herkeste eşit olduğunu; fakat bütün kişilerin aynı iradeyi göstermemesi nedeniyle zihinsel tezahürlerde ortaya çıkan farklılığın zekâların eşitsizliği olarak görüldüğünü belirtmektedir. Rancière, "hükmetmek isteyenlerin ortak silahı" olarak bölme'ye (age, s. 31) başvuranların kendi çıkarlarına uygun olarak zekâyı da aşağı-üstün gibi böldüğünü belirterek, böylece insanlar arasında eşitliğin ortadan kalktığına ve "zihinsel aristokrasi" nin (age, s. 112) egemenliği altında üstün olanların aşağı olanları yönetme/yönlendirmede kendini haklılaştırdığına vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda zekâları eşitsiz görme eğiliminin temellerine, örneğin; "eşitsizlik kurmacası", "eşitsizliğin rasyonelleştirilmesi" (age, s. 127) gibi konular üzerinde durarak, dikkat çekmektedir.

olduğu söylenebilir ki bu, eğitimin geleceği için “bütün mümkünlerin kıyası” sayılabilir.

The Ignorant Schoolmaster

Five Lessons in Intellectual Emancipation

Jacques Rancière

Translated, with an Introduction, by Kristin Ross

Cahil Hoca, Rancière’in farklı dillere en çok çevrilen kitabı (Wetzel ve Claviez, 2016’dan akt., Erkek, 2019). Bizzat Cahil Hoca’da yazdığı gibi “anlamak, tercüme etmekten başka bir şey değildir” (Rancière, 2014,

s. 16) diye düşünürsek dünyanın dört bir tarafında belki yüzbinlerce insan için Cahil Hoca’yı yeniden yeniden okuyarak tercüme etmenin yani anlamaya çalışmanın kendisi de “zekâların eşitliği”nin başka bir göstergesi olarak görülebilir. Ne de olsa “kitabın demokrasisi” herkesin kendi kendine okuyup öğrenebileceği vaadini içerir ve bu yüzden “kitabın demokrasisi”nin işaretidir (Rancière, 2014, s. 43).

O zaman biz de bir kere daha okuyalım, tüm insanlara “bilmediğini öğretme yolunu haber vermek” için (Rancière, 2014, s. 105).

“Ne de olsa ‘kitabın demokrasisi’ herkesin kendi kendine okuyup öğrenebileceği vaadini içerir ve bu yüzden ‘kitabın demokrasisi’nin işaretidir (Rancière, 2014, s. 43).”

Kaynakça:

- Badiou, A. (2015). *Fransız felsefesinin macerası, 1960’lardan günümüze*. (P. B. Yalım, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Erkek, F. (2019). Jacques Rancière. I. B. Bravo, H. Bravo, B. Alan Sümer (Ed.), *Çağdaş Fransız Felsefesi* içinde (s. 361-391). Ankara: Phoneix Yayınevi.
- Hewlett, N. (2018). *Badiou, Balibar, Rancière, Özgürleşmeyi yeniden düşünmek*. (H. İ. Mavituna, Çev.) İstanbul: Metropolis Yayıncılık.
- Kılıç, S. (2015). Cahil Hoca’nın “İmkânsız” Eğitimi. *Birikim Dergisi*, 311, 1-7. https://www.academia.edu/11935482/CAH%C4%B0L_HOCANIN_%C4%B0MKANSIZ_E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%C4%B0 adresinden 27 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- Rancière, J. (2014). *Cahil hoca: Zihinsel özgürleşme üstüne beş ders*. (S. Kılıç, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Demokrasi sorumluluktur.

Yeni yılınız kutlu olsun.

Çeveldiz

0(216) 640 10 55
www.oncuyoneticiler.com